

Ai Bầu Tổng Thống Mỹ?

(cử tri phổ thông hay cử tri đoàn)

Huy Vũ

Từ ngày trở thành công dân của Hiệp Chúng Quốc Hoa Kỳ (HCQH) đến nay, cứ vào ngày thứ Ba, sau ngày thứ Hai đầu tiên của tháng Mười Một vào những năm chia chẵn cho bốn, là tôi lại bước vào phòng đầu phiếu để bầu Tổng Thống. Sau khi cài lá phiếu vào máy bỏ phiếu, tôi tìm ngay đến dòng chữ mang tên liên danh ứng cử Tổng Thống và Phó Tổng Thống Liên Bang Hoa Kỳ (TT&PTT/LBHK) mà tôi đã chọn sẵn trong đầu, rồi thọc ngay cây “viết bầu cử” vào ngay cái “lỗ bầu” tương ứng. Với cách bầu như thế, nên tôi cứ đinh ninh rằng, cử tri phổ thông như tôi trực tiếp bầu (TT&PTT/LBHK), song tại sao lại có nhiều nhà báo, nhà bình luận và phóng viên các đài truyền thanh, truyền hình Việt Nam trên đất Mỹ vào những năm, tháng trước ngày bầu cử, lại cứ ra rả quá quyết rằng, TTLBHK không do Cử Tri Phổ Thông (CTPT) bầu, mà do Đại Cử Tri (ĐCT) hay Cử Tri Đoàn (CTĐ). Thậm chí còn có một nhà báo nguyên là một thẩm phán của VNCH trước năm 1975 “phán” một câu xanh rờn rằng, ở Việt Nam thì “đảng cử dân bầu” còn ở Mỹ thì “đảng cử đảng bầu”. Như thế là thế nào?

Trước khi bước vào việc tìm câu trả lời cho hỏi trên đây, người viết xin được nêu ra ở đây định nghĩa của một vài danh từ liên quan đến nội dung bài viết này:

- **Cử tri (voter):** người có quyền bỏ phiếu trong một cuộc bầu cử.
- **Cử tri phổ thông (popular voters):** các cử tri nói chung.
- **Đại cử tri (elector):** thành viên của một nhóm Đại Cử Tri (ĐCT) và còn được gọi Cử Tri Đoàn (CTĐ).
- **Nhóm ĐCT hay CTĐ (electoral college):** một nhóm người do tiểu bang chỉ định để đại diện cho tiểu bang trong việc bầu chọn TT&PTT/LB.

Đọc Hiến Pháp Hoa Kỳ (HPHK) người ta thấy điều II, khoản 1 hiến pháp năm 1787 là điều khoản chính qui định về việc bầu cử Tổng Thống Hoa Kỳ được viết như sau:

The executive power shall be vested in a President of the United States of America. He shall hold his office during the term of four years, and, together with the Vice President, chosen for the same term, be elected, as follows:

Each state shall appoint, in such manner as the Legislature thereof may direct, a number of electors, equal to the whole number of Senators and Representatives to which the State may be entitled in the Congress: but no Senator or Representative, or person holding an office of trust or profit under the United States, shall be appointed an elector.

The electors shall meet in their respective states, and vote by ballot for two persons, of whom one at least shall not be an inhabitant of the same state with themselves. And they shall make a list of all the persons voted for, and of the number of votes for each; which list they shall sign and certify, and transmit sealed to the seat of the government of the United States, directed to the President of the Senate. The President of the Senate shall, in the presence of the Senate and House of Representatives, open all the certificates, and the votes shall then be counted. The person having the greatest number of votes shall be the President, if such number be a majority of the whole number of electors appointed; and if there be more than one who have such majority, and have an equal number of votes, then the House of Representatives shall immediately choose by ballot one of them for President; and if no person have a majority, then from the five highest on the list the said House shall in like manner choose the President.....

Phân tích điều II, khoản 1 trên đây người ta có thể rút ra được những điều căn bản trong việc bầu chọn TT&PTT liên bang sau đây:

1. Quyền hành pháp của liên bang được trao cho TT&PTT có cùng một nhiệm kỳ.
2. Việc bầu chọn TT&PTT liên bang được trao cho ĐCT.
3. ĐCT do tiểu bang chỉ định. Số lượng ĐCT của mỗi bang bằng tổng số Thượng Nghị Sĩ và Dân Biểu của bang này hiện có tại Thượng Viện và Hạ Viện.

4. Việc chỉ định các ĐCT trong các tiểu bang thường được luật lệ các tiểu bang qui định như sau:

- Có bao nhiêu liên danh ứng cử TT&PTT liên bang, thì tiểu bang sẽ thành lập bấy nhiêu nhóm ĐCT.
- Nếu là liên danh của một đảng, thì đảng bộ tiểu bang của liên danh này được ủy quyền thành lập nhóm ĐCT, và lẽ đương nhiên khi tuyển chọn các thành viên cho nhóm ĐCT này, đảng bộ tiểu bang sẽ tuyển chọn những người trung thành với đảng.
- Nếu là liên danh độc lập thì phe nhóm của liên danh này trong bang được trao quyền tuyển chọn các thành viên của nhóm ĐCT này và tất nhiên các thành viên này được tuyển chọn theo tiêu chuẩn thân tín với ứng cử viên.
- Vào ngày bầu cử TT&PTT, ngày thứ Ba sau ngày thứ Hai đầu tiên của tháng Mười Một, CTPT trong bang đến phòng đầu phiếu bầu chọn một trong những nhóm ĐCT được đề cử để lấy một nhóm ĐCT duy nhất cho bang.
- Tại phòng đầu phiếu, tuy CTPT bầu đích danh cho một liên danh ứng cử TT&PTT nào đó, song trong thực tế không có nghĩa là bầu chọn trực tiếp liên danh này, mà chỉ là “mượn tên” để bầu cho nhóm ĐCT của liên danh này.
- Vào ngày hay sau ngày bầu cử, nhóm ĐCT nào chiếm được nhiều phiếu CTPT nhất sẽ được coi là đắc cử và trở thành nhóm ĐCT duy nhất của tiểu bang cho việc bầu chọn TT&PTT liên bang.

5. Vào ngày thứ Hai đầu tiên, sau ngày thứ Tư lần thứ hai trong tháng 12 năm bầu cử, theo lý thuyết, các thành viên của nhóm ĐCT đắc cử sẽ nhóm họp để bầu chọn TT&PTT.

- Hầu hết luật lệ các tiểu bang, trừ Nebraska và Maine, đều buộc các thành viên của nhóm ĐCT đắc cử trong ngày này phải bầu cho liên danh của họ.
- Cách thức chọn người để đưa vào các nhóm ĐCT cũng buộc các thành viên trong nhóm ĐCT phải bầu cho liên danh của họ, kể cả các ĐCT của Nebraska và Maine.
- Hậu quả của việc bầu chọn này là các ĐCT của một liên danh nào đó nếu đắc cử sẽ dồn hết phiếu của họ cho liên danh ấy. Do đó ta có thể rút ra một kết luận chung là: “CTPT bầu cho liên danh nào là CTĐ bầu cho liên danh ấy.”

Việc bầu chọn TT&PTT như trên, đã dẫn đến hệ quả là ngay sau khi có tổng số phiếu CTPT mà các liên danh ứng cử đạt được trong các tiểu bang, người ta đã biết được liên danh nào đắc cử TT&PTT, mà không cần phải đợi tới ngày bầu chọn TT&PTT của các nhóm ĐCT đắc cử của các bang, cũng như không cần phải đợi tới ngày ông Chủ Tịch Thượng Viện tổng kết và công bố kết quả việc kiểm phiếu bầu của các CTĐ trong các bang của liên bang.

Nói tóm lại là, CTPT bầu chọn nhóm ĐCT, rồi nhóm ĐCT đắc cử sẽ thay mặt CTPT trong bang để bầu chọn TT&PTT. Theo lý thuyết, khi bầu chọn TT&PTT, các thành viên trong nhóm ĐCT có quyền tự do chọn lựa, không nhất thiết là phải bầu cho liên danh của họ, mà có thể bầu cho các ứng cử viên của các liên danh khác, song trong thực tế như đã đề cập ở phần trên, các thành viên của nhóm ĐCT đắc cử thuộc liên danh nào là họ sẽ bầu cho liên danh ấy, có nghĩa là, CTĐ luôn luôn bầu theo ý muốn của CTPT. Cách thức bầu cử như thế, ta thấy giữa CTPT và CTĐ chẳng những có những liên hệ mật thiết với nhau, mà còn có những ràng buộc khăng khít đối với nhau nữa. Do đó ta không có thể cắt rời CTPT và CTĐ thành hai mảnh riêng biệt, vắt khúc đầu vào sọt rác và chỉ lấy khúc đuôi chia ra như một bằng chứng cụ thể để so sánh một cách gian lận và trắng trợn rằng, ở Việt Nam “đảng cử dân bầu” còn ở Mỹ “đảng cử đảng bầu”.

Một câu hỏi được nêu ra ở đây là: **Tại sao lại có những trường hợp một liên danh ứng cử TT&PTT liên bang có tổng số số phiếu CTPT trong toàn liên bang cao hơn liên danh khác song lại thất cử?**

Câu hỏi này có thể giải đáp như sau:

Hiến pháp trao quyền bỏ phiếu bầu TT&PTT liên bang cho ĐCT chứ không trao cho CTPT, nên phải căn cứ vào tổng số phiếu của các ĐCT mà mỗi liên danh đạt được ở các tiểu bang để tính kết quả cuộc bầu. Còn số phiếu của CTPT mà mỗi liên danh đạt được chỉ là con số phụ thuộc để biết liên danh nào chiếm được toàn bộ số phiếu của các ĐCT trong mỗi tiểu bang mà thôi. Nói khác đi, là tổng số phiếu CTPT mà mỗi liên danh đạt được trong các tiểu bang không có giá trị trong việc tuyên bố liên danh nào đắc cử TT&PTT.

Khi tổng kết phiếu CTPT và CTĐ mà mỗi liên danh đạt được trong toàn liên bang song song với nhau, đôi khi người ta nhận thấy xuất hiện một liên danh đạt được tổng số phiếu CTPT cao hơn liên danh kia, song lại thất cử vì không chiếm được đa số quá bán tổng số phiếu của CTĐ. Trường hợp này rất hiếm, song vẫn có thể

xảy ra do nhiều nguyên nhân khác nhau, song trong bài viết này chỉ xin được đề cập hai nguyên do chính sau đây:

1. Tỷ số CTPT và số ĐCT giữa các tiểu bang đông dân và ít dân quá chênh lệch.
Tỷ lệ giữa dân số và dân biểu của tiểu bang đông dân và ít dân có thể bằng nhau vì nguyên tắc đông dân sẽ có nhiều dân biểu, song dân số trong một tiểu bang nào đó dù có đông đến đâu đi nữa cũng chỉ có hai thượng nghị sĩ, và tiểu bang ít dân đến đâu đi nữa vẫn có hai thượng nghị sĩ. Do đó, tỷ lệ số CTPT đi bầu chia cho đầu ĐCT giữa bang đông dân và bang ít dân có một khoảng rất lớn. Ta lấy những con số thống kê của cuộc bầu cử TT&PTT liên bang vào năm 2000 giữa bang đông dân là California và bang ít dân là Alaska để tìm hiểu xem khoảng cách này lớn như thế nào?
Bang Alaska có số CTPT đi bầu TT&PTT là 246.402 và có 3 ĐCT, nên số tỷ số giữa số CTPT đi bầu và số ĐCT là: $246.402/3 = 82.134$. Trong khi đó bang California có số CTPT đi bầu là 10.428.632 và có 54 ĐCT, nên tỷ số này là $10.428.632/54 = 193.122$. Ta thấy khoảng cách giữa hai bang này trên tính theo đầu ĐCT là 100.000 phiếu CTPT. Do đó ta có thể kết luận rằng liên danh nào thắng phiếu ĐCT trong các bang đông dân thì tổng số phiếu CTPT mà liên danh đạt được có thể rất cao song chưa chắc đã đắc cử.
2. Tỷ lệ thắng phiếu CTPT quá cách biệt giữa hai liên danh khác nhau trong hai tiểu bang có cùng một số ĐCT. Giả dụ hai bang có cùng 8 ĐCT như Arizona và Oklahoma và mỗi bang có 1.500.000 CTPT đi bầu. Liên danh A chiếm được 75% tổng số phiếu CTPT của Arizona tức 1.125.000 phiếu, còn liên danh B chiếm được 51% phiếu CTPT của Oklahoma tức 765.000 phiếu. Như thế liên danh A chiếm được 360.000 phiếu CTPT nhiều hơn liên danh B, song cũng chỉ chiếm được tám (8) phiếu ĐCT như nhau mà thôi. Thí dụ này cho thấy việc thắng phiếu CTPT với tỷ lệ cao trong nhiều bang có thể dẫn đến trường hợp có tổng số phiếu CTPT trong toàn liên bang cao, song tổng số phiếu ĐCT đạt được lại thấp, nên thất cử.

Một câu hỏi khác cũng cần được nêu ra ở đây là lý do **tại sao các nhà soạn thảo hiến pháp HK năm 1787 lại “thiết kế” một hệ thống bầu cử phức tạp như thế?** Người ta có thể giải mã câu hỏi này bằng cách lập luận rằng;

- Các nhà lập hiến 1787 vốn có quá nhiều sạn trong đầu nên đã nhận ra rằng, quyết định của “đa số” không phải lúc nào cũng đúng, và nhận định của “thiểu số” không phải lúc nào cũng sai. Do đó, họ đã đưa ra một giải pháp dung hòa giữa hai thái cực này, để có thể đạt được những lợi ích thiết thực nhất cho nước Mỹ ở hiện tại cũng như tương lai.
- Hoa Kỳ là một liên bang rộng lớn, gồm nhiều tiểu bang kết hợp lại, dân số trong các tiểu bang lại chênh lệch nhau quá lớn, và đầu óc địa phương của CTPT là điều khó tránh. Là một cư dân bình thường trong một tiểu bang thường muốn TT liên bang là cư dân của bang mình và đôi khi còn hy vọng rằng với chức vụ TT liên bang, ông ta có thể sẽ dành nhiều lợi lộc cho cư dân trong bang. Do đó, ứng cử viên TT&PTT xuất thân là cư dân của các tiểu bang đông dân dễ đắc cử hơn là ứng cử viên xuất thân từ các bang ít dân.
- Hoa Kỳ là một liên bang gồm nhiều tiểu bang, nên người sẽ cầm vận mệnh của toàn liên bang, không thể là một nhân vật có đầu óc địa phương và nặng tính chất phe phái, mà phải là người có tầm hiểu biết rộng lớn trên bình diện liên bang, và có kiến thức uyên bác về nhiều lãnh vực khác nhau. Việc tìm chọn một nhân vật như thế, mà lại giao hết cho quảng đại quần chúng, có thể là một điều thiếu khôn ngoan. Ta có thể thấy rõ điều này đối với ứng cử viên đảng Cộng Hòa Donald Trump hiện nay, dù đây chỉ mới là cuộc tranh cử trong nội bộ đảng Cộng Hòa mà thôi.

Khi viết về quyền tự do bầu cử ở Mỹ, quê hương thứ hai của tôi, tôi không khỏi ngậm ngùi nghĩ đến thân phận hẩm hiu chín chục triệu đồng bào của tôi hiện đang sống ở Việt Nam, quê hương thứ nhất của tôi, hầu như không có một chút tự do dân chủ nào cả, ngay cả cái quyền yêu nước cũng không có, còn nói chi đến các quyền khác. Không biết đến ngày nào cái đảng cộng sản chó đẻ và cái chế độ bạo tàn, man rợ và phi nhân mới tan rã trên quê hương tôi, để đồng bào tôi, dân tộc tôi thật có tự do, dân chủ, và nhân quyền mà thượng đế đã ban cấp cho mọi người trên trái đất này. Vào ngày vinh quang ấy, nếu có, sẽ có một anh lính trẻ Việt Nam Cộng Hòa ngày xưa, và nay là một công dân già Hiệp Chúng Quốc gốc Việt là tôi, sẽ trở về thăm quê cũ dù chỉ là về để gửi nắm xương tàn trong lòng đất mẹ quê cha.

Huy Vũ